

УДК 336.7:339.9:343.37

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2026.28.2>**Винник С.С.**

аспірант,

Львівський державний університет внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0301-8525>**Yunnyk Serhiy**

Lviv State University of Internal Affairs

ТРАНСФОРМАЦІЯ САНКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ У ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

TRANSFORMATION OF BANKS' SANCTIONS POLICY IN THE GLOBAL ENVIRONMENT AND FEATURES OF ITS IMPLEMENTATION IN UKRAINE

У статті досліджено сучасні моделі реалізації санкційної політики банків у зарубіжній практиці та обґрунтовано напрями підвищення ефективності її застосування в Україні з урахуванням міжнародних стандартів. Обґрунтовано, що ключовими обмеженнями національної моделі є недостатній рівень автоматизації аналітичних процесів, обмежена прозорість бенефіціарної власності. Водночас зарубіжний досвід свідчить, що ефективність санкційного контролю безпосередньо залежить від здатності банків виконувати функцію первинних фільтрів фінансової системи на основі комплексного поєднання нормативних, інституційних та технологічних інструментів. Обґрунтовано, що підвищення ефективності санкційної політики банків в Україні потребує системних змін, спрямованих на її глибоку інтеграцію у фінансовий моніторинг, гармонізацію із правом ЄС, розвиток міжвідомчої координації та впровадження сучасних data-driven підходів. Практична цінність полягає у формуванні рекомендацій щодо підвищення ефективності санкційного контролю банків в Україні.

Ключові слова: санкційна політика банків; фінансовий моніторинг; санкційний контроль; ризик-орієнтований підхід; комплаєнс; бенефіціарна власність

The relevance of the study is due to the growing role of sanctions policy as a tool for regulating financial flows in the international economic environment and its integration into the activities of banking institutions. The purpose of the article is to identify modern approaches to the implementation of sanctions control in the banking sector of foreign countries and to substantiate the directions of its improvement in Ukraine. The research used a complex of general scientific and special methods, in particular comparative analysis, a systems approach, generalization methods, and regulatory analysis, which made it possible to assess the features of regulatory models and their functioning. The comparative analysis showed that the European model of sanctions control is characterized by a high level of institutional integration, systematicity and proactivity, which is ensured by a harmonized legal framework, effective information exchange mechanisms and widespread use of a risk-based approach. The results obtained indicate that the sanction policy of banks in countries with developed economies is characterized by a high level of institutional integration, the use of a risk-based approach, and the active use of digital analytical tools. It has been established that in Ukraine, sanctions control is at the stage of gradual transformation, which requires strengthening in terms of information interaction, transparency of beneficial ownership, and automation of monitoring processes. It is substantiated that the key limitations of the national model are fragmentation of information flows, insufficient level of automation of analytical processes, limited transparency of beneficial ownership, and insufficient integration of sanction risks into the financial transactions assessment system. The feasibility of harmonizing the national regulatory framework with international standards and implementing integrated approaches to risk assessment is substantiated. The practical value of the article lies in the development of

© Винник С.С., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

recommendations for improving the sanctions policy of banks in Ukraine by adapting effective foreign practices and modern financial analysis tools, which will contribute to increasing the effectiveness of the national sanctions regime and strengthening the financial security of the state.

Keywords: bank sanctions policy; financial monitoring; sanctions control; risk-based approach; compliance; beneficial ownership.

Постановка проблеми. Актуальність теми зумовлена якісною трансформацією санкційної політики банків унаслідок посилення геополітичної конфронтації після повномасштабне вторгнення росії в Україну. У сучасних умовах санкції перестали бути виключно інструментом зовнішньої політики і набули характеру системного регуляторного механізму, інтегрованого у практику фінансового моніторингу, комплаєнсу та управління ризиками банків. Зарубіжний досвід демонструє перехід від формального дотримання санкційних обмежень до ризик-орієнтованих, технологічно підсиленних моделей контролю, що передбачають використання аналітичних інструментів, міжінституційної взаємодії та проактивного виявлення схем обходу санкцій.

Для України зазначена проблематика має особливе значення з огляду на необхідність підвищення ефективності національного санкційного режиму та його гармонізації з підходами ЄС. В умовах зростання ризиків використання фінансової системи для обходу санкцій через треті юрисдикції, актуалізується потреба у впровадженні комплексних механізмів банківського контролю, що поєднують міжнародні стандарти, інституційну координацію та сучасні цифрові інструменти. Це визначає необхідність наукового осмислення зарубіжних практик з метою їх адаптації до українського контексту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика санкційної політики банків у сучасній науковій літературі розглядається переважно у межах ширшого дискурсу фінансового моніторингу, протидії відмиванню доходів та забезпечення фінансової безпеки. Ключову роль у формуванні теоретико-методологічних засад цієї сфери відіграють стандарти FATF, які закріплюють ризик-орієнтований підхід до ідентифікації, оцінки та мінімізації фінансових ризиків, у тому числі пов'язаних із обходом санкцій [1]. У дослідженнях міжнародних організацій, зокрема Міжнародного валютного фонду [2] та Світового банку [3], акцентується увага на необхідності інтеграції санкційних механізмів у системи протидії відмиванню коштів/фінансуванню тероризму (ПВК/ФТ) як невід'ємного елементу забезпечення фінансової цілісності. Водночас аналітичні звіти Базильського інституту управління [4] підкреслюють, що ефективність санкційного контролю значною мірою залежить від рівня прозорості бенефіціарної власності, якості міжінституційної взаємодії та здатності фінансових установ застосовувати підходи, керовані даними (*data-driven*) до виявлення підозрілих операцій.

Суттєвий внесок у розвиток нормативно-правових засад санкційної політики банків зроблено в межах права ЄС. Зокрема, низка директив ЄС у сфері протидії відмиванню доходів [5; 6; 7] формують цілісну регуляторну основу, що передбачає впровадження процедур належної перевірки клієнтів, розкриття інформації про кінцевих бенефіціарних власників, а також посилення відповідальності фінансових установ за недотримання вимог фінансового моніторингу. У новітніх дослідженнях Європейської комісії особлива увага приділяється створенню єдиного регуляторного простору у сфері ПВК/ФТ, зокрема через впровадження пакета законодавчих ініціатив (*EU AML Package*) та інституціоналізацію наднаціонального наглядового органу [8].

Разом із тим, у наукових та прикладних дослідженнях, зокрема аналітичних матеріалах [2; 4; 9], наголошується на зростанні складності механізмів обходу санкцій, які реалізуються через використання транзитних юрисдикцій, складних корпоративних структур та альтернативних фінансових каналів. Це зумовлює трансформацію підходів до санкційного контролю – від формального дотримання нормативних вимог до впровадження комплексних, технологічно орієнтованих систем аналізу ризиків.

Попри значну кількість досліджень у цій сфері, питання адаптації зарубіжного досвіду санкційної політики банків до національних умов України залишається недостат-

ньо розкритим. Зокрема, потребують подальшого наукового осмислення механізми імplementації європейських регуляторних підходів, інтеграції санкційного контролю у систему фінансового моніторингу та підвищення ефективності міжінституційної взаємодії.

Сучасні дослідження демонструють поступову інтеграцію санкційного контролю у систему фінансового моніторингу. Зокрема, у роботах Д. Кеммерер обґрунтовано наявність інституційних прогалин у санкційному комплаєнсі банків ЄС [10], тоді як емпіричні дослідження Дротта К., Гольдбаха С., Нітч В. [11] підтверджують високу ефективність фінансових санкцій в обмеженні транзакційної активності підсанкційних банків. Павлідіс Г. наголошує на тому, що санкційний контроль у ЄС розвивається як частина антилегалізаційної архітектури [12] Вітчизняні автори обґрунтовують необхідність удосконалення системи фінансового моніторингу в умовах воєнного стану шляхом оптимізації координаційних механізмів та впровадження інноваційних інструментів, зокрема технологій ШІ, машинного навчання, посиленого нагляду за криптоактивами та транзакціями тощо [13]. Водночас актуальними залишаються питання визначення можливостей адаптації ефективних механізмів санкційної політики для підвищення ефективності санкційного режиму в Україні.

Формулювання цілей статті. Метою статті є комплексний аналіз сучасних моделей санкційної політики банків у зарубіжній практиці та обґрунтування на цій основі напрямів підвищення ефективності її реалізації в Україні з урахуванням міжнародних стандартів і європейського регуляторного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Сучасна модель санкційного контролю в державах Європейський Союз формується як складова інтегрованої системи фінансового моніторингу та протидії відмиванню доходів, що базується на стандартах FATF та розвиненій нормативно-правовій базі, зокрема вище згаданих директивах. На відміну від цього, в Україні санкційна політика банків перебуває на етапі інституційного розвитку, характеризуючись поступовою гармонізацією з європейськими підходами, однак зберігаючи низку системних обмежень.

У ЄС санкційний контроль реалізується як частина єдиного регуляторного простору, де банки виконують функцію первинних суб'єктів фінансового контролю, відповідальних за ідентифікацію клієнтів, моніторинг транзакцій та виявлення ризиків обходу санкцій. Важливою характеристикою є використання ризик-орієнтованого підходу, що передбачає диференціацію заходів контролю залежно від рівня ризику клієнта, операції чи юрисдикції. Крім того, важливу роль відіграє інституційна інтеграція – взаємодія між фінансовими установами, підрозділами фінансової розвідки та наднаціональними органами, що посилюється у межах новітнього антилегалізаційного пакета ЄС.

В Україні правові засади санкційної політики визначаються, зокрема, Законом України «Про санкції» [14] та законодавством у сфері фінансового моніторингу. Банки також виконують функції первинного фінансового моніторингу, здійснюючи ідентифікацію клієнтів, перевірку бенефіціарної власності та моніторинг фінансових операцій. Водночас, на відміну від ЄС, санкційний контроль в Україні меншою мірою інтегрований у систему управління ризиками та часто має реактивний характер, орієнтований на виконання формальних вимог регулятора.

Суттєвою відмінністю є рівень інституційної координації та обміну інформацією. У ЄС функціонують механізми централізованого збору та аналізу даних, включаючи реєстри кінцевих бенефіціарних власників, системи обміну інформацією між фінансовими установами та фінансовою розвідкою. В Україні, попри наявність відповідних інституцій, зберігаються проблеми фрагментації даних, обмеженого доступу до інформації та недостатньої автоматизації аналітичних процесів.

Окремої уваги заслуговує підхід до протидії обходу санкцій. У ЄС спостерігається тенденція до криміналізації таких дій та включення ризиків обходу санкцій до системи фінансового моніторингу, що закріплено у новітніх регуляторних ініціативах.

В Україні відповідні механізми лише формуються, що обмежує здатність банків своєчасно виявляти складні транскордонні схеми, пов'язані з використанням третіх юрисдикцій.

Таким чином, порівняльний аналіз свідчить, що ключовими перевагами європейської моделі є її системність, ризик-орієнтованість та високий рівень інституційної інтеграції, тоді як українська модель потребує подальшого розвитку у напрямі поглиблення аналітичної складової, цифровізації процесів фінансового моніторингу та посилення міжвідомчої взаємодії. Адаптація кращих практик ЄС у цій сфері має стати одним із пріоритетів удосконалення національної санкційної політики банків.

Вважаємо, що удосконалення санкційної політики банків в Україні доцільно здійснювати за такими взаємопов'язаними напрямами:

1. *Поглиблення інтеграції санкційного контролю у систему фінансового моніторингу.* Цей напрям передбачає перехід від формального виконання санкційних обмежень до їх повноцінної інтеграції у ризик-орієнтовану модель фінансового моніторингу, що передбачає врахування ризиків, пов'язаних з обходом санкцій до Національної та секторальних моделей оцінки ризиків, а також інтеграцію санкційного скринінгу у системи моніторингу фінансових операцій. У такій моделі санкційний контроль розглядатиметься як складова ПВК/ФТ-архітектури.

2. *Гармонізація нормативно-правової бази з правом ЄС.* Важливим напрямом є подальше наближення національного законодавства до директив ЄС, у цьому контексті доцільно імплементувати підходи до уніфікації процедур належної перевірки («due diligence»), посилити вимоги щодо розкриття інформації про кінцевих бенефіціарних власників, розширити підстави відповідальності фінансових установ за порушення санкційного режиму. Такий підхід забезпечить не лише формальну відповідність, а й функціональну сумісність із європейською системою санкційного контролю.

3. *Розвиток інституційної координації та обміну інформацією.* Безумовно підвищення ефективності санкційної політики неможливе без посилення взаємодії між суб'єктами фінансового моніторингу. У цьому напрямі необхідно розширити можливості міжвідомчої аналітики, оскільки інституційна інтеграція є ключовим фактором ефективності санкційного контролю.

4. *Цифровізація та впровадження аналітичних інструментів.* Сучасні виклики, пов'язані з обходом санкцій, потребують переходу до data-driven моделей контролю. У зв'язку з цим доцільно впроваджувати автоматизовані системи санкційного скринінгу, використовувати технології ШІ для виявлення нетипових транзакцій, інтегрувати OSINT-інструменти для ідентифікації пов'язаних осіб і структур. Це дасть змогу підвищити здатність банків виявляти складні транскордонні схеми обходу санкцій.

5. *Посилення контролю за бенефіціарною власністю.* Однією з ключових передумов ефективного санкційного контролю є достовірність інформації про кінцевих бенефіціарних власників. У цьому контексті необхідно запровадити механізми верифікації даних, посилити відповідальність за подання недостовірної інформації. Варто наголосити, що цей напрям безпосередньо корелює з підходами ЄС, де прозорість власності є базовим елементом фінансового контролю.

6. *Протидія обходу санкцій через треті юрисдикції.* З урахуванням сучасних тенденцій особливої уваги потребує протидія схемам обходу санкцій, що реалізуються через транзитні країни. Для цього доцільно посилити контроль за зовнішньоекономічними операціями, інтегрувати санкційні ризики у систему митного та фінансового контролю, налагодити співпрацю між митними і правоохоронними підрозділами та підрозділом фінансової розвідки, розробити індикатори ризикових транзакцій, пов'язаних із третіми юрисдикціями

Загалом удосконалення санкційної політики банків в Україні має здійснюватися шляхом переходу до цифровізованої інтегрованої ризик-орієнтованої моделі фінансового контролю, що відповідає підходам ЄС. Ключовими пріоритетами є гармонізація

нормативної бази, розвиток інституційної взаємодії та впровадження сучасних аналітичних інструментів, що забезпечить підвищення ефективності національного санкційного режиму в умовах зростання глобальних фінансових ризиків.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що сучасна санкційна політика банків зазнала суттєвої трансформації під впливом глобальних безпекових викликів, зокрема після повномасштабне вторгнення рф в Україну. Санкції еволюціонували від інструменту зовнішньої політики до комплексного елементу фінансового регулювання, інтегрованого у системи фінансового моніторингу та управління ризиками банків. Ключовою тенденцією є перехід до ризик-орієнтованих, аналітично підсилених моделей санкційного контролю, що базуються на стандартах FATF та нормативній базі ЄС.

Порівняльний аналіз показав, що європейська модель санкційного контролю характеризується високим рівнем інституційної інтеграції, системністю та проактивністю, що забезпечується гармонізованим правовим полем, ефективними механізмами обміну інформацією та широким застосуванням ризик-орієнтованого підходу. Натомість в Україні, попри загальну відповідність міжнародним стандартам, санкційна політика банків залишається менш інтегрованою у систему фінансового моніторингу та значною мірою орієнтованою на формальне дотримання регуляторних вимог, що знижує її ефективність у протидії складним схемам обходу санкцій.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні кількісних моделей оцінювання ефективності санкційної політики банків, зокрема через формування системи індикаторів результативності санкційного контролю та емпіричну верифікацію впливу санкцій на структуру фінансових потоків.

Список використаних джерел:

1. Financial Action Task Force. (2012, updated October 2025). International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation (The FATF Recommendations). URL: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf> (дата звернення: 01.04.2026)
2. International Monetary Fund. Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT). URL: <https://www.imf.org/en/topics/financial-integrity/amlcft> (дата звернення: 01.04.2026)
3. World Bank. Enhancing Government Effectiveness and Transparency: The Fight Against Corruption. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/governance/publication/enhancing-government-effectiveness-and-transparency-the-fight-against-corruption> (дата звернення: 01.04.2026)
4. Basel Institute on Governance. Basel AML Index Report. 2023. URL: <https://baselgovernance.org/> (дата звернення: 01.04.2026)
5. Directive (EU) 2015/849. European Parliament and Council. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32015L0849> (дата звернення: 01.04.2026)
6. Directive (EU) 2018/843. European Parliament and Council. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/843/oj/eng> (дата звернення: 01.04.2026)
7. Directive (EU) 2018/1673. European Parliament and Council. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1673/oj/eng> (дата звернення: 01.04.2026)
8. European Commission. Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism Package. URL: https://finance.ec.europa.eu/financial-crime/anti-money-laundering-and-countering-financing-terrorism-overview_en (дата звернення: 01.04.2026)
9. Deloitte. The New EU AML Package. URL: <https://www.deloittelegal.de/dl/en/services/legal/perspectives/eu-aml-paket-wendepunkt-geldwaeschepraevention.html> (дата звернення: 01.04.2026)
10. Kemmerer D. (2025). Beyond AML: Learning the Hard Way About Sanctions Compliance Gaps in EU Financial Institutions. *Eastern European Journal of Transnational Relations*. Vol. 9. № 3. P. 34–44. DOI: <https://doi.org/10.15290/ejtr.2025.09.03.04> (дата звернення: 31.03.2026)
11. Drott C., Goldbach S., Nitsch V. (2024). The effects of sanctions on Russian banks in TARGET2 transactions data. *Journal of Economic Behavior & Organization*. Vol. 219. P. 38–51. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2023.12.030>

12. Pavlidis G. (2025). Targeted Financial Sanctions and The Evolving European Union AML/CFT Framework: What's Changing and Why It Matters. *Bratislava Law Review*. Vol. 9. № 2. P. 193–210. DOI: <https://doi.org/10.46282/blr.2025.9.2.1055>

13. Kovalenko V., Shevtsova O., Sheludko S., Matskiv O., Azarenkov S. (2024). Effectiveness of the Regulatory Enforcement for AML in Ukraine: is it All Quiet on the Financial Front? *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. № 6(59). С. 353–370. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.6.59.2024.4550>

14. Про санкції : Закон України від 14 серпня 2014 року № 1644-VII. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text> (дата звернення: 30.03.2026).

References:

1. Financial Action Task Force. (2012, updated October 2025). International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation (The FATF Recommendations). Available at: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/recommendations/FATF%20Recommendations%202012.pdf.coredownload.inline.pdf> (accessed April 01, 2026).

2. International Monetary Fund. Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT). Available at: <https://www.imf.org/en/topics/financial-integrity/amlcft> (accessed April 01, 2026)

3. World Bank. Enhancing Government Effectiveness and Transparency: The Fight Against Corruption. Available at: <https://www.worldbank.org/en/topic/governance/publication/enhancing-government-effectiveness-and-transparency-the-fight-against-corruption> (accessed April 01, 2026)

4. Basel Institute on Governance. (2023). Basel AML Index Report. Available at: <https://baselgovernance.org/> (accessed April 01, 2026)

5. Directive (EU) 2015/849. European Parliament and Council. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32015L0849> (accessed April 01, 2026)

6. Directive (EU) 2018/843. European Parliament and Council. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/843/oj/eng> (accessed April 01, 2026)

7. Directive (EU) 2018/1673. European Parliament and Council. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1673/oj/eng> (accessed April 01, 2026)

8. European Commission. Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism Package. Available at: https://finance.ec.europa.eu/financial-crime/anti-money-laundering-and-countering-financing-terrorism-overview_en (accessed April 01, 2026)

9. Deloitte. The New EU AML Package. Available at: <https://www.deloittelegal.de/dl/en/services/legal/perspectives/eu-aml-paket-wendepunkt-geldwaescheprevention.html> (accessed April 01, 2026)

10. Kemmerer D. (2025). Beyond AML: Learning the Hard Way About Sanctions Compliance Gaps in EU Financial Institutions. *Eastern European Journal of Transnational Relations*, vol. 9(3), pp. 34–44. DOI: <https://doi.org/10.15290/eejtr.2025.09.03.04>

11. Drott C., Goldbach S., Nitsch V. (2024). The effects of sanctions on Russian banks in TARGET2 transactions data. *Journal of Economic Behavior & Organization*, vol. 219, pp. 38–51. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2023.12.030>

12. Pavlidis G. (2025). Targeted Financial Sanctions and The Evolving European Union AML/CFT Framework: What's Changing and Why It Matters. *Bratislava Law Review*, vol. 9(2), pp. 193–210. DOI: <https://doi.org/10.46282/blr.2025.9.2.1055>

13. Kovalenko V., Shevtsova O., Sheludko S., Matskiv O., Azarenkov S. (2024). Effectiveness of the Regulatory Enforcement for AML in Ukraine: is it All Quiet on the Financial Front? *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, vol. 6 (59), pp. 353–370. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.6.59.2024.4550>

14. Про санкції : Закон України від 14 серпня 2014 року № 1644-VII [On sanctions : Law of Ukraine of August 14, 2014, No.1644-VII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text> (accessed March 30, 2026).

Дата надходження статті: 31.03.2026

Дата прийняття статті: 21.04.2026

Дата публікації статті: 25.06.2026